

Nr 1111

**av fru Jacobsson och fru Lindquist
om utredning angående processbehörighet.**

Domstolarna blir inte sällan tvungna att avgöra om en person som är myndig likväl skall förklaras obehörig att själv föra sin talan. Om domstolen finner en person sakna processbehörighet och han inte har någon ställföreträdare skall talan avvisas. Några lagregler om vilka förutsättningar domstolen skall beakta och hur man skall förfara i sådana fall finns inte i gällande rätt och ej heller i den av riksdagen antagna nya förmynderskapslagen.

JO har i skrivelse den 12 mars 1973 till Kungl. Maj:t framhållit behovet av lagregler i frågan. Propositionen 1974:142 innehöll dock inte något förslag till lagregler. Föredragande statsråd hade framhållit att det visserligen varit en fördel, om man kunnat uppställa generella regler men menat att detta icke lät sig göra.

Frågan angår rättssäkerheten på två sätt. Svårigheten för domstolarna att ta ställning hottnar i regel i ovisshet om en person lider av sjuklig kverulans, eller om det verkligen finns underlag för hans påståenden. I just denna typ av fall är det utomordentligt svårt att förmå en person att inge läkarintyg. Å ena sidan medför en praxis med stora möjligheter för domstolarna att förklara en person processobehörig, rättssäkerhet för personer, som anser sig ha grund för en talan, å andra sidan medför en praxis att endast i undantagsfall förklara en person processobehörig, rättssäkerhet för människor i allmänhet att bli hesvärade med s. k. chikanös process.

I rättspraxis har man varit obenägen att utan stöd i läkarutlåtande ge förklaringar om processobehörighet. Föredragande statsrådet framhöll med anledning härav att det inte kan komma i fråga att tvångsvis föranstalta om läkarundersökning, men att detta kommer att leda till att personer många gånger måste tillåtas föra talan, trots att det finns omständigheter som tyder på att de skulle fränkännas processbehörighet, om läkarutlåtande hade kunnat anskaffas. Ett enigt lagutskott framhöll vikten av att utvecklingen följdes av Kungl. Maj:t.

I remissyttranden från domstolar framhölls att frågan om processbehörighet för myndig person är av stor praktisk betydelse och att nuvarande förhållande åsamkar samhället stora kostnader. Då den av riksdagen antagna lagen om förmynderskap inskränker möjligheterna till omyndigförklaring, kan man vänta att frågan om processobehörighet efter lagens ikraftträdande aktualiseras oftare än hittills.

Då man under förarbetena till den nya förmynderskapslagen främst varit inriktad på rättssäkerheten för den person vars processbehörighet är ifrå-

gasatt, vill vi här framhålla vikten av att beakta även kravet på rättssäkerhet mot att bli utsatt för chikanös talan.

Regler finns i 9 kap. rättegångsbalken om straff för part, som mot bättre vetande inleder eller föranleder rättegång i tvistemål och beträffande part i tvistemål eller i brottmål, som genom uppenbart ogrundade påståenden eller invändningar eller annan otillbörlig åtgärd förhalar rättegång. I praktiken tillämpas dessa regler sällan.

Enligt 18 kap. 3 och 6 §§ rättegångsbalken kan part som inlett onödig process eller gjort sig skyldig till försumlig processföring åläggas att betala motpartens rättegångskostnader. Enligt 43 kap. 10 § och 50 kap. 25 § rättegångsbalken kan tingsrätt och hovrätt avvisa parts påståenden och bevisning i rättegång, om parts framställning gjorts på ett sent stadium i vissa i lagen angivna "ojusta" syften. Beträffande samtliga dessa stadganden gäller emellertid att de sällan tillämpas i praktiken men kan antas ha en viss preventiv effekt.

Gällande regler ger enligt vår mening inte något tillfredsställande skydd mot chikanös process. För den enskilda personen kan följderna av att bli indragen i en obefogad rättegång bli både ekonomiskt kännbara och bestå i psykiskt obehag och svårdefinierbara indirekta skadeverkningar.

Enligt den nya förmynderskapslagen skall domstol ha möjlighet att förordna god man för parts, som "på grund av sjukdom, hämmad förståndsutveckling, försvagat hälsotillstånd eller liknande behöver bistånd med att bevaka sin rätt, ---". Sett ur motpartens synvinkel, ger ett sådant godmansförordnande inte tillräckligt rättsskydd. Det finns ju möjlighet för en person att trots att han fått en god man även agera själv.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer vi

att riksdagen hos regeringen begär utredning om processobehö-
righet för en person trots att han är myndig.

Stockholm den 27 januari 1975

ULLA JACOBSSON (m)

INGER LINDQUIST (m)